

Свірыдзенка В. І., кандыдат педагагічных навук, дацэнт
кафедры беларускага і рускага мовазнаўства факультэта пачатковай адукацыі БДПУ;
Цірынава В. І., кандыдат педагагічных навук, дацэнт,
вядучы навуковы супрацоўнік лабараторыі пачатковай адукацыі НІА

Навучанне грамаце Падрыхтоўчы перыяд

Навучанне чытанню

Урок 3. Слова. Колькасць слоў у сказе

Мэта: забяспечыць замацаванне ўяўленняў вучняў пра сказ, засваенне паняцця «слова», фарміраванне ўмення вылучаць асобнае слова са сказа, вызначаць паслядоўнасць і колькасць слоў у сказе, асваенне спосабу абазначэння слова з дапамогай схемы (ізалявана і ў складзе сказа).

Абсталяванне: буквар, с. 8–9; спадарожнік буквара, с. 8–9; рабочы сшытак да буквара, с. 3; карта вывучэння тэмы «Маўленне. Сказ. Слова»; картка з пытальнікам; дэманстрацыйны і раздатчны матэрыял: карткі-схемы «Сказ» (доўгія палоскі), «Слова» (кароткія палоскі); нажніцы.

1. Паведамленне тэмы, пастаноўка мэты ўрока.

Настаўнік звяртаецца да вучняў:

— Сёння на ўроку мы працягнем падарожжа па краіне беларускай мовы. Паглядзіце на карту: у нас ужо ёсць два адкрыцці! Мы з вамі адкрылі востраў «Маўленне» і востраў «Сказ», дакладна ведаем, што наша маўленне складаецца са сказаў. А вось як пабудаваны сам сказ — пакуль загадка. Гэта і будзе пытаннем, на якое мы павінны адказаць у канцы ўрока.

Настаўнік паказвае картку з пытальнікам, прымацоўвае яе на востраў «Сказ». На працягу ўрока настаўнік звяртаецца да карткі са словамі: «На якое пытанне шукаем адказ?»

2. Актуалізацыя апорных ведаў. Паўтарэнне вывучанага матэрыялу па тэмах «Маўленне» і «Сказ».

Гутарка з мэтай паўтарэння апорных ведаў. Настаўнік гаворыць:

— Пачынаем наша падарожжа з паўтарэння таго, што мы ўжо ведаем. Умоўныя знакі карткі (схемы-апоры) дапамогуць нам. Пра што мы даведаліся, пабываўшы на першым востраве? На другім?

Калі ўзнікаюць цяжкасці, настаўнік задае пытанні:

— Што дапамагае чалавеку будаваць зносіны? (Маўленне, міміка, жэсты, малюнкi.) Чым карыстаецца чалавек, калі яму трэба нешта спытаць, даведацца, расказаць? (Маўленнем.) Калі чалавек знаходзіцца побач і мы можам вусна перадаць яму нашу просьбу, якое маўленне мы выкарыстоўваем? (Вуснае.) Калі чалавек знаходзіцца далёка, размаўляць з ім немагчыма, але мы можам паведаміць яму пра свае думкі ў пісьмовай форме, якое маўленне мы выкарыстоўваем? (Пісьмовае.)

— Мы ўспомнілі ўсё, што ведаем пра першы востраў, нічога не забылі! Пра што мы даведаліся, калі пабывалі з вамі на другім востраве? Для чаго чалавек выкарыстоўвае ў сваім маўленні сказы? (Для выражэння сваіх думак, паведамлення іншым людзям пра што-небудзь ці пра каго-небудзь.) Чым з'яўляецца ўмоўны знак на другім востраве? (Схемай сказа.) Што абазначае высокая рыска на схеме сказа? (Пачатак сказа.) Што абазначае кропка пасля прамавугольніка? (Канец сказа.) Якія яшчэ знакі прыпынку могуць стаяць у канцы сказа? (Пытальнік і клічнік.)

— Малайчыны! Я бачу, што вы гатовыя ісці наперад! Будзем вучыцца выдзяляць сказы ў маўленні і вызначаць іх колькасць. Будзьце ўважлівыя!

Практыкаванне ў вызначэнні колькасці сказаў у тэксце. Настаўнік дае заданне на слых вызначыць, колькі сказаў ён вымавіць.

Каця ўмее рабіць цацкі з бісеру. Наташа ўмее вязаць. Люда малюе прыгожыя карціны. Ах, якія майстрыхі!

Арганізацыя работы: настаўнік паўтарае тэкст з паўзамі паміж сказамі; адзін вучань працуе ля дошкі — абазначае кожны сказ схемай; усе вучні працуюць з індывідуальнымі карткамі — схемамі сказаў.

Праверка выканання работы. Настаўнік тлумачыць, як трэба ажыццяўляць праверку:

— Я яшчэ раз усё паўтару, вы сачыце па сваіх картках. Калі я буду вымаўляць сказ, вы ўказкай вядзіце пад схемай злева направа і шэптам вымаўляйце сказ разам са мной.

Настаўнік паўтарае тэкст з паўзамі паміж сказамі, вучні самастойна ажыццяўляюць праверку.

Падвядзенне вынікаў работы на этапе актуалізацыі апорных ведаў. Настаўнік падагульняе:

— Вы зрабілі вельмі важную работу: успомнілі, што маўленне складаецца са сказаў, папрактыкаваліся ў вызначэнні іх колькасці. Усе выдатна справіліся з гэтым заданнем. Можам рухацца далей па нашым маршруце.

3. Вывучэнне новага матэрыялу.

Падрыхтоўка да ўвядзення паняцця «слова». Назіранні за закончанасцю думкі ў сказе. Настаўнік гаворыць:

— Мы з вамі ведаем, што сказ выражае закончаную думку. Калі ён заканчваецца, усім усё становіцца зразумела. Калі я скажу: «Таня прыйшла ў ...», вам будзе зразумела, куды менавіта прыйшла Таня — у школу, краму, сталовую, спартзалу? (Не.) Так, я не скончыла сваю думку, значыць, гэта не сказ. Калі я ўдакладню: «Таня прыйшла ў клас» — усё стала ясна? (Так.) Значыць, думка скончана. Гэта сказ.

Гульня «Сказ ці не?». Настаўнік тлумачыць правілы гульні:

— Калі пачуецца сказ, «ставіце кропку» — пляскаеце ў далоні. Будзьце ўважлівыя!

- ✓ У мяне ў партфелі ...
- ✓ У мяне ў партфелі парадак.
- ✓ Я прачытаў кнігу пра ...
- ✓ Я прачытаў кнігу пра дыназаўраў.
- ✓ Лісце на дрэвах пачынае ...
- ✓ Лісце на дрэвах пачынае ападаць.
- ✓ Вучань на дошцы ...
- ✓ Вучань на дошцы малюе.

Практыкаванне ў складанні сказа па пачатку.

— Паспрабуйце самі дапоўніць маю фразу, каб атрымаўся сказ.

- ✓ Юра намалюваў ...
- ✓ Я жыву ў горадзе (вёсцы) ...
- ✓ Майго лепшага сябра завуць ...

Вучні дадаюць у кожны сказ па адным слове.

Увядзенне тэрміна «слова». Настаўнік тлумачыць:

— Малайчыны! Вы кожны раз дадавалі ў маю фразу ўсяго адну маленькую частку — адно слова, і адразу ўсё становілася зразумела — атрымліваўся закончаны сказ. Усе сказы складаюцца са слоў — двух, трох, чатырох і больш. У сказе можа быць толькі адно слова, напрыклад: «Восень».

Вылучэнне слоў з патоку маўлення (са сказа). Аналіз сказа, вылучэнне слоў. Настаўнік вымаўляе сказ (з 2–4 слоў) з невялікімі паўзамі паміж словамі. (Сказы з прыназоўнікамі для аналізу не выкарыстоўваюцца.)

— Якія словы пачулі? Якое першае слова? Якое другое (трэцяе, чацвёртае) слова? Колькі слоў у сказе?

Настаўнік падагульняе:

— Наша маўленне дзеліцца на сказы, а сказы дзеліцца на яшчэ меншыя часткі — словы.

Складанне сказаў са слоў. Абзначэнне слоў на схеме сказа. Складанне сказаў па малюнках

і апорных словах. Настаўнік арганізуе групавую работу з малюнкамі мамы, дзяўчынкі і мішкі (с. 8 буквара).

— Каго вы бачыце на малюнку? Назавіце асобныя словы. (Дзяўчынка/дачка, мішка, мама.) А цяпер складзіце з гэтых слоў сказ. Можна дадаваць у сказ іншыя словы. Працаваць будзеце ў групах. Кожны з вас прыдумвае і складае свой сказ. Затым па чарзе (па крузе) кожны гаворыць услых сказ. Група абмяркоўвае і выбірае толькі адзін сказ.

Заўвага. Колькасць слоў у сказе не зададзена. Сюжэт малюнка калектыўна не абмяркоўваецца. Вучні самастойна вызначаюць задуму мастака, таму сказы ў розных групах могуць значна адрознівацца па сэнсе. Напрыклад: «Дзяўчынка просіць маму купіць мішку», «Мама падарыла дачцэ мішку» і інш. Усе варыянты сказаў прымаюцца як правільныя.

Стварэнне праблемнай сітуацыі. Настаўнік хваліць усіх за працу, выстаўляе на наборнае палатно адну схему сказа і ставіць пытанне, ці падыходзіць гэтая схема да названых сказаў. (Падыходзіць.)

Заўвага. Можна выставіць схемы кожнага сказа па ходзе справаздачы груп, а потым здзівіцца, што сказы былі розныя, а схемы атрымаліся аднолькавыя.

Настаўнік дае другое заданне вучням: кожнай групе трэба падлічыць колькасць слоў у названым імі сказе. Выслухоўваюцца адказы прадстаўнікоў кожнай групы.

Настаўнік фармулюе праблему:

— Як паказаць на схеме, што ўсе сказы розныя, складаюцца з рознай колькасці слоў? Напрыклад, у адной групы атрымаўся сказ з чатырох слоў, а ў іншай — з пяці. Што можна прыдумаць?

Знаёмства са спосабам абзначэння слова ў схеме сказа. Настаўнік выкарыстоўвае прыём пераўтварэння схемы сказа: нажніцамі разразае адну доўгую палоску (схему сказа) на часткі — асобныя словы. Тлумачыць:

— Сказ можна абзначыць схемай так, каб было зразумела, колькі ў ім слоў. Кожнае слова абзначаецца кароткай палоскай (прамавугольнікам). Першая частка палоскі (першае слова) застаецца з высокай (вертыкальнай) рыскай, якая паказвае пачатак сказа. Першае слова ў сказе заўсёды будзем выдзяляць. Пасля апошняй палоскі (апошняга слова) засталася кропка, якая абзначае канец сказа. У канцы сказа заўсёды ставіцца кропка.

Уводзіцца яшчэ адно правіла запісу сказа — словы ў сказе пішуцца асобна. Таму на схеме кожнае слова абзначаецца асобным прамавугольнікам.

Увядзенне паняцця «сувязь слоў у сказе».

Настаўнік гаворыць:

— Словы падобныя на цагліны, з якіх будуцца сказы. Калі людзі размаўляюць адзін з адным, яны злучаюць словы, звязваюць іх паміж сабой так, каб было зразумела, пра што або пра каго яны гавораць. Усе словы ў сказе заўсёды звязаны адно з адным па сэнсе. Пра гэту сувязь слоў у сказе нам будзе нагадваць вось такая злучальная рысачка.

(Настаўнік праводзіць рысачкі паміж словамі на дэманстрацыйнай схеме сказа.) Слова на схеме быццам працягнулі адно аднаму рукі, каб дружна працаваць.

Назіранне за змяненнем слоў для сувязі з іншымі словамі сказа. Настаўнік паведамляе, што ў буквары рассыпаліся сказы (с. 8), якія трэба сабраць. У вучняў ёсць памочнікі — схемы і малюнкi. Работа арганізуецца наступным чынам. Першы крок: па малюнках трэба аднавіць словы. Вучні называюць асобныя словы: *мама, дачка (дзяўчынка), мішка, пірог, гарбата (чай), кніга, каляска*. Другі крок: па схемах трэба аднавіць сказы. Настаўнік нагадвае, што словы ў сказе павінны быць звязаныя паміж сабой. Пад кіраўніцтвам настаўніка вучні складаюць сказы з апорай на схемы і малюнкi. Напрыклад: *Мама купіла дачцэ пухнатага (новага, вясёлага) мішку. Дзяўчынка карміла мішку пірагом з гарбатай (чаем). Дзяўчынка чытала мішку цікавую (дзіцячую) кнігу. Дзяўчынка калыхала (паклала) мішку ў калясцы (у каляску).*

Настаўнік звяртае ўвагу вучняў, што некаторыя словы крыху змяняліся для сувязі з іншымі словамі сказа.

Мама купіла дачцэ пухнатага мішку. (Былі словы «дачка», «мішка».)

Дзяўчынка карміла мішку пірагом з гарбатай. (Былі словы «мішка», «пірог», «гарбата».)

Дзяўчынка чытала мішку цікавую кнігу. (Былі словы «мішка», «кніга».)

Дзяўчынка калыхала мішку ў калясцы. (Былі словы «мішка», «каляска».)

— Нам усё зразумела, таму што змянялася толькі форма слова, а сэнс, яго значэнне засталіся такімі ж.

Дыферэнцыраваная работа з вучнямі, якія добра чытаюць. Настаўнік прапануе прачытаць вершы «Гаспадыня» Тадзіяны Кляшторнай, «Юля — гаспадыня» Таццяны Мушынскай (с. 8 спадарожніка буквара).

Гаспадыня
Пірагамі з чаем
Мішку частавала,
Сподачкі і шклянкі
Са стала прыбрала,
Вымыла талерку,
Кубачак і лыжку
І закалыхала
Зморанага мішку.

Т. Кляшторная [1]

Абагульненне з апорай на схему. Вучні пры дапамозе настаўніка з апорай на схему разказваюць тое, што яны ўжо ведаюць пра сказ (с. 8 буквара):

- ✓ сказ складаецца са слоў;
- ✓ словы ў сказе звязаны па сэнсе;
- ✓ пачатак сказа на схеме абазначаецца высокай рыскай;
- ✓ у канцы сказа ставіцца кропка;
- ✓ кожнае слова пішацца асобна — абазначаецца на схеме асобным прамавугольнікам.

Адкрыццё вострава «Слова» на карце вывучэння тэмы. На карце вывучэння тэмы адкрываецца востраў з абазначэннем асобных слоў на схеме сказа. Настаўнік хваліць вучняў за працу, гаворыць, што далей яны будуць вучыцца складаць са слоў сказы і абазначаць іх на схеме.

4. Увядзенне новых спосабаў дзеяння.

Складанне сказа, яго мадэляванне і аналіз.

Вучні разглядаюць малюнак з дзецьмі (с. 9 буквара), называюць, хто намаляваны на ілюстрацыі: дзяўчынка, хлопчык, кацяня. Па сюжэце малюнка складаюцца сказы. Адзін сказ выбіраецца для калектыўнага аналізу, напрыклад: «Дзяўчынка карміць кацяня». Аналіз сказа праводзіцца па пытаннях настаўніка:

— Пра каго сказ? (*Пра дзяўчынку.*) Абазначаем слова *дзяўчынка* на схеме.

— Што дзяўчынка робіць? (*Карміць.*) Дадаём да схемы слова *карміць*.

— Карміць каго? (*Кацяня.*) Дадаём да схемы слова *кацяня*.

— Правяраем, ці ўсе словы сказа абазначаны на схеме. «Чытаем» сказ па схеме. (Настаўнік вядзе ўказкай, вучні хорам «чытаюць».)

У выніку работы вучні падводзяцца да вываду: кожнае слова мае сваё значэнне. Настаўнік працягвае:

— Як паказаць на схеме, што гэта не асобныя словы, а сказ? (*Пачатак сказа абазначаем высокай рыскай, у канцы сказа ставім кропку. Словы ў сказе звязаны па сэнсе — злучаем словы рыскамі.*)

—— .

Развіццё сказаў па пытаннях з апорай на малюнак. Вучням прапануецца паслухаць сказ «Кацяня хлэбча». Настаўнік дае заданні:

— Назавіце першае (другое) слова. Колькі слоў у сказе? (*Два.*) Як вы думаеце, ці можна дапоўніць сказ яшчэ якім-небудзь словам? Паспрабуйце. Напрыклад, удакладніце, што хлэбча кацяня. (*Кацяня хлэбча малако/ваду.*) Дадайце яшчэ адно слова. Удакладніце, якое кацяня. (*Маленькае/пушыстае кацяня хлэбча малако.*) Як вы думаеце, паміж гэтымі словамі можна ўставіць яшчэ якое-небудзь слова? Паспрабуйце. (*Маленькае кацяня само хлэбча малако. Пушыстае кацяня хлэбча смачнае малако.*)

Настаўнік падагульняе:

— Так бывае заўсёды — паміж словамі ў сказе можна ўставіць яшчэ адно слова. Пра гэта правіла нам будзе нагадваць вось такая схема (с. 9 буквара).

Вучні разглядаюць схему. Адзін вучань спрабуе яе прачытаць, настаўнік дапамагае. Варыянты чытання схемы: «Паміж словамі сказа можна ўставіць яшчэ адно слова», «Перад словам заўсёды можна ўставіць іншае слова», «У сказ заўжды можна дабавіць новае слова — у пачатак, канец або паміж словамі», «Новае слова можна дабавіць паміж любымі словамі сказа». Настаўнік выбірае адзін варыянт фармулёўкі і прагаворвае яго разам з вучнямі.

Складанне сказаў з зададзенай колькасцю слоў. Вучні складаюць сказы па малюнку (с. 9 буквара), развіваюць іх, суадносяць са схемамі сказаў з двух (трох, чатырох, пяці) слоў. Напрыклад: *Хлопчык малюе. Хлопчык малюе кацяня. Хлопчык малюе фарбамі кацяня. Хлопчык малюе фарбамі пушыстае кацяня.*

Назіранні за заменай слоў у сказе. Настаўнік прапануе вучням разгледзець малюнку ўнізе старонкі буквара (с. 9). Педагог запытваецца, хто намалюваны на малюнках. (*Кацяня.*) Настаўнік прапануе скласці сказ па першым малюнку і расказаць, куды залезла кацяня. (*Кацяня залезла на крэсла.*)

Настаўнік звяртае ўвагу вучняў на схему сказа пад малюнкамі:

— Неабходна вызначыць, ці падыходзіць складзены сказ да гэтай схемы. Перш за ўсё падлічыце, колькі слоў у схеме сказа. (*Чатыры.*) Цяпер падлічыце колькасць слоў у сказе «Кацяня залезла на крэсла». (Вучні даюць розныя адказы — 3, 4. Калі вучні даюць толькі правільны адказ, настаўнік сам выказвае сумненне: «На крэсла — гэта два словы ці адно?») Як праверыць?

Увядзенне спосабу праверкі. Настаўнік раскрывае сакрэт мовы: «Перад словам заўсёды можна паставіць іншае слова». Выхад на спосаб праверкі — паміж словамі ў сказе заўсёды можна ўставіць яшчэ адно слова.

— Праверым, як працуе правіла — дабавім новыя словы. Напрыклад: «**Маленькае** кацяня **спрытна** залезла на **высокае** крэсла» ці інш. Значыць, «на крэсла» — гэта два розныя словы.

Вучні вусна падстаўляюць сказ «Кацяня залезла на крэсла» да схемы ў буквары і «чытаюць» яго, ведучы ўказкай або пальчыкам пад схемай.

— Колькі слоў у сказе? (4.) Назавіце першае слова сказа. (*Кацяня.*) Назавіце апошняе слова сказа. (*Крэсла.*) Назавіце слова, выдзеленае колерам. (*На.*) Замяніце выдзеленае слова на іншае так, каб сказ апісваў не першы, а другі малюнак з кацянём. (*Кацяня залезла пад крэсла.*)

— Малайчыны! Гэта яшчэ адзін сакрэт беларускай мовы: у сказе любое слова можна замяніць іншым.

— Давайце праверым, ці ўсе словы можна замяніць. (*Барсік залез на крэсла. Кацяня заскочыла на крэсла. Кацяня залезла на канапу.*)

— Гэта яшчэ адзін спосаб праверкі пры падліку колькасці слоў у сказе. Калі атрымліваецца замена, значыць гэта асобнае слова, лічым яго асобна.

Дыферэнцыраваная работа з вучнямі, якія добра чытаюць. Настаўнік прапануе вучням прачытаць загадку пра ката Уладзіміра Паўлава, верш «Званочак для ката» Ніны Галіноўскай (с. 9 спадарожніка буквара).

Пры наяўнасці часу вучні выконваюць заданні на с. 3 дапаможніка «Рабочы сшытак да буквара» [2].

5. Рэфлексія вучнямі ўяўленняў пра слова, асвоеных спосабаў дзеяння.

Настаўнік паведамляе, што падарожжа па краіне беларускай мовы падыходзіць да канца, і звяртае

ўвагу вучняў на новы адкрыты востраў — «Слова». Арганізуецца гутарка па пытаннях настаўніка:

— Як называецца новы востраў, адкрыты сёння на ўроку? Што вы даведаліся пра слова? Што вы навучыліся рабіць?

У выніку рэфлексіі сваіх дзеянняў на ўроку вучні павінны прыйсці да наступных вывадаў:

даведаліся: сказы складаюцца са слоў;

навучыліся: вызначаць колькасць слоў у сказе;

абазначаць словы на схеме сказа.

6. Падвядзенне вынікаў урока.

Настаўнік падводзіць вынік урока, хваліць усіх за працу, адзначае актыўнасць і стараннасць асобных вучняў. Настаўнік паведамляе, што мэта ўрока дасягнута — вучні даведаліся, што сказ складаецца са слоў; навучыліся складаць схему сказа і абазначаць на ёй усе словы. Педагог адзначае, што вучні ўжо шмат ведаюць, але на карце яшчэ засталіся неадкрытыя астравы. Значыць, наперадзе дзяцей чакаюць новыя сакрэты беларускай мовы.

Урок 4. Слова, яго значэнне

Мэта: забяспечыць фарміраванне першапачатковых уяўленняў вучняў пра намінацыйную ролю слова і яго значэнне (сэнс) на аснове супастаўлення слова з названым прадметам, усведамлення розніцы паміж словам і прадметам, пераадоленне атаясамлівання слова з прадметам, які названы гэтым словам.

Абсталяванне: буквар, с. 10–11; спадарожнік буквара, с. 10–11; рабочы сшытак да буквара, с. 4; карта вывучэння тэмы «Маўленне. Сказ. Слова»; карткі — умоўныя абазначэнні слова (кароткія палоскі); картка з пыталнікам; скрынка і прадметы: аловак, ручка, расчоска, тэлефон, гадзіннік, мячык, лялька (прадметы настаўнік падбірае па сваім меркаванні, але ўсе прадметы павінны быць добра знаёмыя вучням) — для арганізацыі гульні «Угадай прадмет»; аркуш паперы — для эўрыстычнай гутаркі.

1. Паведамленне тэмы, пастаноўка мэты ўрока.

Настаўнік падыходзіць да карты вывучэння тэмы і звяртаецца да вучняў:

— Пачынаем урок беларускай мовы. Паглядзіце на карту — у нас ужо ёсць першыя адкрыцці! Мы пабывалі на астравах «Маўленне», «Сказ», «Слова». Мы ведаем, што наша маўленне складаецца са сказаў, а сказы — са слоў. Назавіце любое слова. Складзіце сказ са словам ... (выбраць адно з названых слоў).

Пастаноўка праблемнага пытання:

— Навошта патрэбны словы? (Выслухоўваюцца ўсе адказы.) Малайчыны, вось колькі ўсяго вы ведаеце! Але чагосьці вельмі важнага не казалі! Падыміце рукі тыя, хто хоча атрымаць новыя веды пра слова. (Настаўнік прымацоўвае на востраў «Слова» картку з пыталнікам.)

2. Знаёмства з намінацыйнай роляй слова.

Настаўнік працягвае:

— Хто запомніў, на якое пытанне мы будзем шукаць адказ на ўроку? (*Навошта патрэбны словы?*)

Сёння на ўроку мы абавязкова знойдзем адказ на гэта пытанне, але спачатку пагуляем.

Гульня «Адгадай прадмет». Этап 1. Настаўнік дэманструе вучням некалькі добра вядомых прадметаў і складвае іх у скрынку.

— Я буду паказваць прадметы. Калі хтосьці не ведае, што гэта за прадмет, падымае руку. (Прадметы ўслых не называюцца!) Усе знаёмыя вам прадметы я змяшчаю вось у гэтую скрынку.

Этап 2. Да дошкі выходзіць адзін вучань. Настаўнік гаворыць:

— Я загадаю адзін з гэтых прадметаў, а ты дастанеш яго са скрынкі. Дай мне, калі ласка, той прадмет, які я загадаў. (Не называць прадмет!)

Настаўнік пры любым выніку кажа: «Не! Я задумаў іншы прадмет!»

Этап 3. Настаўнік выкарыстоўвае падказкі.

— Паспрабую патлумачыць, які прадмет я загадаў. (Настаўнік моўчкі тлумачыць пры дапамозе жэстаў.) Здагадаўся? Дай мне гэты прадмет!

— Малайчына! Значыць, можна паказаць жэстамі, які прадмет патрэбны.

— Працягваем гульню. Хто хоча дастаць са скрынкі іншы прадмет, які я загадаў? (Да дошкі выклікаецца другі вучань.) Дай мне, калі ласка, вось гэты прадмет. (Настаўнік моўчкі малюе на дошцы задуманы прадмет. Вучань яго дастае.) Выдатна! Прадмет можна намаляваць, і па малюнку мы яго пазнаем.

— Такім чынам, каб указаць на патрэбны прадмет, мы можам яго намаляваць або паказаць пры дапамозе жэстаў. А як яшчэ можна ўказаць на патрэбны прадмет? Напрыклад, што зробіць бабуля, якая знаходзіцца ў суседнім з вамі пакоі, калі захаца, каб вы прынеслі ёй акуллары? Бабуля стане маляваць акуллары? Будзе паказваць іх жэстамі? Што ж яна зробіць? (Скажа, што ёй патрэбныя акуллары, папросіць іх прынесці.) Правільна! Бабуля скажа, які прадмет ёй патрэбны, яна яго назаве.

— Я таксама зараз назаву прадмет, паслухайце: «Гадзіннік». Вам зразумела, які прадмет мне патрэбны? (Так.) Што мне прыйшлося зрабіць, каб вы адразу пазналі прадмет? (Назваць яго.) А што мне спатрэбілася, каб назваць прадмет — жэст або малюнак? (Не. Спатрэбілася слова.) Сапраўды, каб назваць прадмет, трэба вымавіць слова.

Вучні падводзяцца да вываду, што самы просты спосаб — назваць прадмет пры дапамозе слова.

Настаўнік робіць абагульненне:

— Слова служаць для таго, каб называць прадметы. Слова — гэта назвы прадметаў, іх імёны. Вось мы і даведаліся, для чаго патрэбныя словы.

3. Размежаванне паняццяў «прадмет» і «слова».

Эўрыстычная гутарка.

Этап 1. Усведамленне ўласцівайсцей прадметаў. Настаўнік прапануе вучням назваць прадметы, якія размешчаны перад рамкай (с. 10 буквара). (Лісты, папера.) Настаўнік бярэ ў рукі ліст і ўдакладняе:

— Гэты прадмет я ўзяла? (Так.) У мяне ў руках аркуш паперы. Што можна зрабіць з лістом? (На

лісце можна напісаць літары, словы; намаляваць што-небудзь; пакласці на парту; схаваць у партфель; зрабіць караблік і інш.) Разгледзьце малюнкi ў рамцы (с. 10 буквара). Што дзеці зрабілі з ліста? (Адказы вучняў дапаўняюць магчымыя дзеянні з лістом: з ліста зрабілі самалётчык, маску і сцяжкі.)

Выкананне практычных дзеянняў з прадметамі. Настаўнік прапануе выканаць названыя дзеянні:

— Хто можа зрабіць што-небудзь з пералічанага? (Адзін вучань выконвае дзеянне.) Хто можа зрабіць з гэтым прадметам што-небудзь іншае?

Абагульненне:

— Такім чынам, гэты ліст можна... (Усё пералічыць.)

Этап 2. Супастаўленне прадмета і слова. Настаўнік прыбірае ліст і працуе са словам, якое называе гэты прадмет:

— Зараз я хаваю гэты прадмет і вымаўляю слова *ліст*. Тое, што было ў мяне ў руках, і тое, што я сказала, — гэта адно і тое ж?

Калі вучні адказваюць «не», настаўнік удакладняе: «Чаму? Дакажыце».

Калі вучні адказваюць «так», настаўнік гаворыць:

— Калі гэта адно і тое ж, зрабіце са слова *ліст* караблік (прадмет не даваць!). Ці можна са словам *ліст* зрабіць тое ж самае, што рабілі з самім лістом?

Калі вучні зноў адказваюць «так», настаўнік просіць штосьці зрабіць, але прадмет не дае. Калі хто-небудзь з вучняў бярэ ліст, настаўнік пярэчыць:

— Не! Навошта табе прадмет ліст, зараз мы працуем толькі са словам *ліст*! Што ж можна зрабіць са словам? (Вымавіць.) Правільна! Слова *ліст* можна вымавіць, пачуць, напісаць, прачытаць, а вось схаваць у партфель ці напісаць на ім літары нельга. Чым жа адрозніваюцца прадмет ліст (паказаць) і слова *ліст*?

Вывад, абагульненне:

— Слова і прадметы — гэта не адно і тое ж. Як вы думаеце, што раней з'явілася — прадмет ці слова? (Адказы вучняў.) Спачатку з'яўляецца новы прадмет, а потым чалавек дае яму назву. Калі вашы дзядулі і бабулі былі маленькімі і вучыліся, як і вы, у першым класе, словы *камп'ютар*, *мабільны тэлефон*, *інтэрнэт*, *скайп* былі ім не знаёмыя. Гэтыя сучасныя словы ўвайшлі ў наша маўленне не так даўно.

— На ўроках беларускай мовы мы будзем працаваць не з прадметамі, а з іх імёнамі — словамі. Мы спазнаем шмат новых сакрэтаў слова.

Настаўнік звяртае ўвагу вучняў на схему ў рамцы (с. 10 буквара):

— Каб абагульніць усё, што мы ўжо ведаем пра слова, звярніцеся да схемы-падказкі. Тут зафіксаваны ўсе нашы адкрыцці. Паспрабуем прачытаць схему разам: «Слова можна вымавіць, пачуць, напісаць, прачытаць». (Вучні хорам паўтараюць.)

4. Паўтарэнне і замацаванне паняцця «слова — назва прадмета».

Работа з вучэбным матэрыялам, які змешчаны на с. 10–11 буквара.

Пашырэнне ўяўленняў пра слова — назву прадмета. Увядзенне паняцця «агульнае слова» для групы прадметаў. Вучні разглядаюць малюнкi птушак, называюць іх: *верабей, снягір, сініца, ластаўка*. Настаўнік звяртае ўвагу на тое, што да кожнага малюнка вучні правільна падабралі словы — назвы птушкі, удакладняе:

— Колькі птушак намалявана? (4.) Колькі назвалі слоў? (4.)

Настаўнік звяртае ўвагу, што справа намалявана фігурная дужка (знак аб'яднання ўсіх прадметаў) і схема аднаго слова. Настаўнік ставіць пытанне:

— Якое адно слова падыходзіць да ўсіх малюнкаў? (Птушкі. Жывёлы.) Малайчыны! Вы знайшлі агульнае слова для цэлай групы прадметаў.

Аналагічная праца праводзіцца з наступнай групай малюнкаў: *заяц, вавёрка, ліса, вожык*. Агульнае слова — *звяры/жывёлы*.

Супрацьлеглая праца. Па агульным слове *кветкі* вучні ўзнаўляюць словы — назвы асобных кветак: *мак, рамонак, васілёк, званочак*.

Пры наяўнасці часу вучні выконваюць заданні на с. 4 дапаможніка «Рабочы сшытак да буквара» [2]. У заданні 1 вызначаюць лішніяе слова — *відэлец*, у заданні 2 абводзяць рамку з малюнкам спадніцы.

Назіранні за працай слоў. Настаўнік працягвае:

— Давайце праверым, якія яшчэ працу ўмеюць выконваць словы. Як вы думаеце, ці можна рознымі словамі назваць адзін і той жа прадмет? Папрацуем са словамі, каб даведацца пра гэта.

Работа з малюнкамі (*васілёк, вучань*) і схемамі на с. 11 буквара арганізуецца па пытаннях:

— Якая кветка намалявана? (*Васілёк*.) Ці можна па-іншаму назваць гэту кветку? Якое яшчэ слова падыдзе? (*Валошка*.)

— Хто намаляваны? (*Вучань*.) Ці можна па-іншаму назваць гэтага хлопчыка? Якое яшчэ слова падыдзе? (*Школьнік*.)

— Хто ведае яшчэ такія словы? Які вывад можна зрабіць?

Вывад: адзін прадмет можна назваць рознымі словамі.

Дыферэнцыраваная работа з вучнямі, якія добра чытаюць. Настаўнік прапануе вучням прачытаць верш (с. 10 спадарожніка буквара).

Хто я?

Кім ужо не быў я толькі?
Сто імён змяніў — не меней:

Гэта ж я адразу

ШКОЛЬНИК,

СЫН,

УНУЧАК,

БРАТ,

ПЛЯМЕННИК.

Для Міколкі я — ДРУЖБАК

і ТАВАРЫШ, — гэта так.

Н. Гілевiч [3]

— Як вы думаеце, ці можна адным і тым жа словам назваць розныя прадметы? Папрацуем са словамі, каб даведацца пра гэта.

Работа з малюнкамі (званочак, ключ, месяц, зорка) і схемамі на с. 11 буквара арганізуецца па пытаннях:

— Што намалявана? Гэта розныя прадметы? А словы гучаць аднолькава ці па-рознаму? Хто ведае яшчэ такія словы? Які вывад можна зрабіць?

Вывад: адным словам могуць называцца розныя прадметы.

Падагульненне атрыманых ведаў з апорай на схемы (с. 11 буквара). Пад кіраўніцтвам настаўніка вучні паўтараюць вывучаны матэрыял, расказваюць, якія новыя веды яны набылі пра слова:

✓ слова — гэта назва прадмета (напрыклад, *сшытак*);

✓ адно слова можа называць розныя прадметы (*ручка для пісьма і дзвярная ручка*);

✓ розныя словы могуць называць адзін і той жа прадмет (*гумка, сцірка*).

Дыферэнцыраваная работа з вучнямі, якія добра чытаюць. Настаўнік прапануе вучням прачытаць загадку пра скрыпічны ключ Уладзіміра Карызыны, верш «Усім!» Надзеі Сторажавай, аповяданне «Сінія званочкі» Васіля Хомчанкі (с. 10–11 спадарожніка буквара).

5. Рэфлексія вучнямі ўяўленняў пра слова. Падвядзенне вынікаў урока.

Вучні адказваюць на праблемнае пытанне ўрока: навошта патрэбны словы? Настаўнік паведамляе, што мэта ўрока дасягнута — вучні даведаліся многа новых сакрэтаў слоў.

Навучанне пісьму

Урок 3. Пісьмо элементаў літар: прамыя лініі

Мэта: забяспечыць знаёмства вучняў з элементамі літар, іх назвамі (прамая лінія), асваенне спосабу напісання прамой лініі, замацаванне асноўных гігіенічных правіл пісьма (нахільнае размяшчэнне сшытка на парце; захаванне правільнай пасады, умёбнае трымаць ручку/аловак), развіццё агульнавучэбных уменняў і навыкаў (карыстацца пісьмовымі прыладамі, ажыццяўляць кантроль і самаацэнку

вынікаў дзейнасці); выхаванне акуратнасці ў час пісьма.

Абсталюванне: вучэбны дапаможнік «Пропісь 1», с. 10, вокладка 2 (форзац); калька; плакаты «Сядзі правільна пры пісьме», «Трымай ручку правільна» (ВНД «Уводзіны ў школьнае жыццё»); дэманстрацыйны набор элементаў літар.

1. Этап падрыхтоўкі да засваення новых ведаў і спосабаў дзеянняў.

Арганізацыйны этап. Вучні пад кіраўніцтвам настаўніка правяраюць гатоўнасць да ўрока пісьма і парадак на парце. Дапамагчы вучням можа верш:

Ляжаць на сталё сшыткі, ручкі і кніжкі.
Парадак такі не бывае залішні.
І толькі тады на ўроку спакой,
Калі ўсё, што трэба, ляжыць пад рукой.

Л. Забалоцкая [4]

Актualізацыя апорных ведаў. Настаўнік прапануе вучням паказаць, як правільна сядзець, размяшчаць на парце сшытак і трымаць ручку. Выкананне дзеянняў суправаджаецца вершам:

Свой я сшытак разгарну
І на вугал пакладу.
Ручку правільна трымаю,
Пальчыкі я правяраю.
Сяду роўна, не сагнуся
І за працу я вазьмуся.

Паведамленне тэмы ўрока. Фарміраванне станоўчай матывацыі да пісьма элементаў літар. Настаўнік хваліць вучняў за веданне асноўных правіл пісьма і паведамляе, што на ўроку яны будуць вучыцца пісаць элементы літар. Тлумачыць, што гэта вельмі важная работа, таму што з элементаў складаюцца літары. Немагчыма адразу зрабіць вельмі сур'ёзную справу, калі да яе загадзя не падрыхтавацца. Любая праца патрабуе спецыяльнай падрыхтоўкі. Напрыклад, каб стаць урачом, настаўнікам, чалавек доўга вучыцца ў інстытуце, асвойвае прафесію; каб зварыць смачны боршч, мама загадзя купляе ўсе неабходныя прадукты, варыць булён, потым у пэўным парадку дадае гародніну; каб пабудаваць з канструктара дом, вы падбіраеце патрэбныя дэталі і злучаеце іх разам. Так і з пісьмом: каб пісаць літары, трэба ведаць, з якіх элементаў яны складаюцца, і навучыцца іх пісаць.

Настаўнік прапануе адкрыць вокладку (форзац) пропісі, разгледзець элементы літар. Паведамляе, што сёння вучні навучацца пісаць прамыя лініі — доўгія і кароткія.

2. Этап засваення новых ведаў і спосабаў дзеянняў.

Знаёмства з новым элементам літар. Пропісь, с. 10 — рамка з узорам элемента літар «прамая лінія». Вучні разглядаюць элементы літары ў рамцы з узорам. Настаўнік дэманструе на дошцы элемент, які вучні будуць вучыцца пісаць на ўроку, называе яго. (Вучні хорам паўтараюць назву элемента.)

Ператварэнне элемента ў літару. Настаўнік дапісвае да прамой лініі адзін ці два іншыя элементы так, каб атрымалася любая літара, напрыклад, малая *p*. Прапануе разгледзець у рамцы літары, у якіх сустракаецца элемент «прамая лінія», палічыць літары. (*Усяго 9 літар.*) Звяртае ўвагу, што прамыя лініі адрозніваюцца па вышыні, могуць быць доўгімі і кароткімі. Для адных літар патрэбна кароткая прамая лінія, а для другіх — доўгая.

Заўвага. Вучні яшчэ не знаёмыя з назвамі рукапісных літар, таму на гэтым этапе навучання яны не выкарыстоўваюцца ў рабоце.

Пісьмо ў паветры. Вучні пад кіраўніцтвам настаўніка пішуць у паветры прамую лінію,

паўтараючы рух зверху ўніз, потым абводзяць па пункціры павялічаны ўзор элемента ў рамцы.

Падрыхтоўка рукі да пісьма. Пальчыкавая гімнастыка. Самамасаж пальцаў.

Пальчыкі

Любяць працу,
Летуценяць
Дзесяць пальчыкаў маіх.
Спачываюць на каленях,
Ды нядоўга — толькі міг.
Пальчыкі, пальчыкі
Скачуць так, як зайчыкі,
Падкідаюць мячыкі
Паль-чы-кі!

Устаюць заўсёды рана
І не спяць аж да начы:
Трэба пальчыкам старанным
Дома ўсім дапамагчы.

Пальчыкі, пальчыкі
Скачуць так, як зайчыкі,
Падкідаюць мячыкі
Паль-чы-кі!

А. Камароўскі [5]

Развіццё маторыкі рукі: малюнак з элементамі літар. Абвядзенне па контуры малюнка «Ручнік». Паўтарэнне правіл штрыхоўкі. Штрыхоўка (узор ручніка). Правядзенне прамых ліній (махры ручніка). Практыкаванне можна праводзіць калектыўна пад лік.

Навучанне напісанню элемента літар. Прагляд інтэрактыўнай дэманстрацыі напісання элемента «прамая лінія» пры дапамозе QR-кода.

Арыентаванне на рабочых радках адбываецца пры дапамозе малюнкаў (першы рабочы радок — *зайка*, другі — *рыбка*, трэці — *вожык*, чацвёрты — *коцік*).

Узор настаўніка на дошцы з падрабязным камментарыем:

— Пачынаем пісаць першы элемент (доўгую прамую лінію) на сярэдзіне нерабочага радка. Ставім кропку на дадатковай лінейцы і вядзём прамую лінію зверху ўніз да ніжняй лінейкі рабочага радка. Паўтараем: справа прапісваем гэты элемент яшчэ адзін раз.

— Другі элемент (кароткую прамую лінію) пачынаем пісаць на верхняй лінейцы рабочага радка. Ставім кропку і вядзём прамую зверху ўніз да ніжняй лінейкі рабочага радка. Паўтараем: справа прапісваем гэты элемент яшчэ раз.

Трэнеравачнае пісьмо ў паветры і праз кальку.

Праверка становішча сшытка на парце. Сігналжэст «Гатовы да пісьма». Самастойнае пісьмо вучняў у пропісах. Вучні прапісваюць элементы да сцяжка, робяць прыпынак, звяраюць з узорам. Выконваюць наступную частку работы да чарговага сцяжка. Работа на наступных радках з чаргаваннем элементаў доўгіх і кароткіх ліній выконваецца аналагічна пад кіраўніцтвам настаўніка.

Настаўнік нагадвае правілы выкарыстання лінеечкі для самаацэнкі выкананай работы. Вызначаецца крытэры «Падабенства з узорам». Вучні ацэньваюць вынікі работы па выбраным крытэры.

Замацаванне. Прымяненне асвоеных спосабаў дзеянняў. Настаўнік хваліць вучняў за стараннасць і прапануе дапісаць літары на апошнім радку. Вучні выкарыстоўваюць асвоеныя спосабы дзеянняў: дапісваюць па пункцыры прапушчаны элемент літар — прамую лінію.

3. Рэфлексійны аналіз вучнямі вынікаў вучэбнай дзейнасці. Падвядзенне вынікаў урока.

Вучні расказваюць, які элемент літар яны навучыліся пісаць на ўроку, хорам паўтараюць яго назву: «Прамая лінія». Настаўнік хваліць усіх за працу, паведамляе, што мэта ўрока дасягнута: вучні ўмеюць пісаць доўгія і кароткія прамыя лініі, у хуткім часе будуць самі пісаць літары з гэтым элементам.

Навядзенне парадку на парце, праверка гатоўнасці да перапынку.

Урок 4. Письмо элементаў літар: прамыя лініі з закругленнем унізе

Мэта: забяспечыць знаёмства вучняў з элементамі літар, іх назвамі (прамая лінія з закругленнем унізе), асваенне спосабу напісання новага элемента літар — прамой лініі з закругленнем унізе, замацаванне асноўных гігіенічных правіл пісьма (пасадка, сшытак, ручка), развіццё агульнавучэбных уменняў і навыкаў (карыстацца пісьмовымі прыладамі, ажыццяўляць кантроль і самаацэнку вынікаў дзейнасці); выхаванне акуратнасці ў час пісьма.

Абсталяванне: вучэбны дапаможнік «Пропісь 1», с. 11, вокладка 2 (форзац); калька; плакаты «Сядзі правільна пры пісьме», «Трымай ручку правільна» (ВНД «Уводзіны ў школьнае жыццё»); дэманстрацыйны набор элементаў літар.

1. Этап падрыхтоўкі да засваення новых ведаў і спосабаў дзеянняў.

Арганізацыя вучняў да працы на ўроку. Вучні разам з настаўнікам хорам вымаўляюць вершаваныя радкі.

Празвінеў і змоўк званок.
Пачынаецца ўрок.
Мы за парты разам селі
І на дошку паглядзелі.

Аktуалізацыя апорных ведаў. Паўтарэнне асноўных правіл пісьма: захаванне правільнай пасадкі вучня; нахільнае размяшчэнне сшытка на парце; уменне трымаць ручку. Выкананне дзеянняў суправаджаецца вершам:

Селі прама, ногі разам,
Пропісь пад нахіл кладзём.
Ручку правільна трымаем.
Так пісаць мы пачынаем.

Паведамленне тэмы, пастаноўка мэты ўрока. Настаўнік паведамляе, што на ўроку вучні працягнуць знаёмства з элементамі літар. Педагог прапануе адкрыць вокладку (форзац) пропісі, знайсці і назваць элемент літар, які яны ўжо ўмеюць пісаць. (*Прамая лінія.*) Гэта першы па ліку элемент.

Настаўнік ставіць мэту: да канца ўрока навучыцца пісаць новы элемент — прамую лінію з закругленнем унізе.

2. Этап засваення новых ведаў і спосабаў дзеянняў.

Знаёмства з новым элементам літар. Пропісь, с. 11 — рамка з узорам элемента літар «прамая лінія з закругленнем унізе». Вучні разглядаюць элементы літар у рамцы з узорам. Настаўнік дэманструе на дошцы элемент, які вучні будуць вучыцца пісаць на ўроку, называе яго. (Вучні хорам паўтараюць назву элемента.)

Ператварэнне элемента ў літару. Настаўнік дапісвае да прамой лініі з закругленнем унізе адзін ці два іншыя элементы так, каб атрымалася любая літара, напрыклад, малая *i*. Прапануе разгледзець у рамцы літары, у якіх сустракаецца элемент «прамая лінія з закругленнем унізе», палічыць літары. (Усяго 20 літар.) Звяртае ўвагу, што прамыя лініі з закругленнем унізе адрозніваюцца па вышыні, могуць быць доўгімі і кароткімі. Для адных літар патрэбна кароткая прамая лінія з закругленнем унізе, а для другіх — доўгая.

Настаўнік прапануе яшчэ знайсці адрозненні ў напісанні гэтых элементаў у літарах, дапамагае вучням: адны літары пішуцца з закругленнем улева, другія — управа. Настаўнік прапісвае на дошцы названыя варыянты элемента «Прамая лінія з закругленнем унізе ўлева і ўправа».

Заўвага. Вучні яшчэ не знаёмыя з назвамі рукапісных літар, таму на гэтым этапе навучання яны не выкарыстоўваюцца ў рабоце.

Письмо ў паветры. Вучні пад кіраўніцтвам настаўніка пішуць у паветры прамую лінію з закругленнем унізе, потым абводзяць па пункцыры павялічаны ўзор элемента ў рамцы.

Падрыхтоўка рукі да пісьма. Пальчыкавая гімнастыка. Самамасаж пальцаў.

Памочнікаў маю —
Рупліўцаў сям'я.
Іх — дзесяць.
Без іх —
Як няўмека той
Я.
І злева, і справа —
Іх роўна па пяць,
А як, адгадайце,
Памочнікаў завоць? (*Пальцы.*)

В. Кудлачоў [6]

Развіццё маторыкі рукі: малюнак з элементамі літар. Абвядзенне па контуры малюнка «Дрэва». Правядзенне прамых ліній з закругленнем унізе. Практыкаванне можна праводзіць калектыўна пад лік.

Фізкультхвілінка.

Настаўнік чытае верш, вучні выконваюць рухі.

Мы пасадзім грушку
Усе, усе,
Няхай наша грушка
Расце, расце.
Вырасці ты, грушка,
Вось такой вышыні.
Распусціся, грушка,
Вось такой шырыні!

Расці, расці, грушка,
Ды ў добры час.
Патанцуй, Марылька,
Паскачы для нас.

А ўжо наша грушка
Распусцілася,
А наша Марылька
Зажурылася. [7]

Навучанне напісанню элемента літар. Прагляд інтэрактыўнай дэманстрацыі напісання элемента «прамая лінія з закругленнем унізе» пры дапамозе QR-кода.

Арыентаванне на рабочых радках адбываецца пры дапамозе малюнкаў (першы рабочы радок — клубніцы, другі — *вішні*, трэці — *банан*).

Работа арганізуецца ў наступнай паслядоўнасці.

1. Вучні пры дапамозе настаўніка называюць элементы, якія будуць вучыцца пісаць. (*Прамыя лініі і прамыя лініі з закругленнем унізе.*) Расказваюць, на якім радку — рабочым або нерабочым — яны размешчаны.

2. Узор настаўніка на дошцы з падрабязным каментарыем.

3. Трэнеравачнае пісьмо праз кальку.

4. Праверка размяшчэння сшытка на парце. Сігнал-жэст «Гатовы да пісьма».

5. Самастойнае пісьмо ў пропісях. Вучні прапісваюць элементы да сцяжка, робяць прыпынак, звяраюць з узорам. Выконваюць наступную частку работы да чарговага сцяжка.

6. Самакантроль на аснове параўнання з узорам. Самаацэнка вынікаў работы пры дапамозе лінеечкі на палях.

Каментарый настаўніка для першага радка:

— Першы элемент (прамую лінію) пачынаем пісаць на верхняй лінейцы рабочага радка. Ставім кропку і вядзём прамую лінію зверху ўніз да ніжняй лінейкі рабочага радка. Пішам гэты элемент у паветры.

— Другі элемент (прамую лінію з закругленнем унізе) пачынаем пісаць на верхняй лінейцы рабочага радка. Ставім кропку і вядзём прамую лінію зверху ўніз, не даводзячы яе да ніжняй лінейкі. Робім закругленне ўправа, дакранаемся да ніжняй лінейкі і плаўна падымаем лінію ўверх. Пішам гэты элемент у паветры.

— Паўтараем разам два элементы. Пішам іх у паветры.

Каментарый настаўніка для другога радка:

— Першы элемент (доўгую прамую лінію) пачынаем пісаць на сярэдзіне нерабочага радка. Ставім кропку на дадатковай лінейцы і вядзём прамую лінію зверху ўніз да ніжняй лінейкі рабочага радка. Пішам гэты элемент у паветры.

— Другі элемент (доўгую прамую лінію з закругленнем унізе ўправа) пачынаем пісаць на сярэдзіне нерабочага радка. Ставім кропку на дадатковай лінейцы і вядзём прамую лінію зверху ўніз, не даводзячы яе да ніжняй лінейкі. Робім закругленне ўправа, дакранаемся да ніжняй лінейкі і плаўна падымаем лінію ўверх. Пішам гэты элемент у паветры.

— Паўтараем разам два элементы. Пішам іх у паветры.

Каментарый настаўніка для трэцяга радка:

— Першы элемент (доўгую прамую лінію) пачынаем пісаць на сярэдзіне нерабочага радка. Ставім кропку на дадатковай лінейцы і вядзём прамую лінію зверху ўніз да ніжняй лінейкі рабочага радка. Пішам гэты элемент у паветры.

— Другі элемент (доўгую прамую лінію з закругленнем унізе ўлева) пачынаем пісаць на сярэдзіне нерабочага радка. Ставім кропку на дадатковай лінейцы і вядзём прамую лінію зверху ўніз, не даводзячы яе да ніжняй лінейкі. Робім закругленне ўлева, дакранаемся да ніжняй лінейкі і плаўна падымаем лінію ўверх. Пішам гэты элемент у паветры.

— Паўтараем разам два элементы. Пішам іх у паветры.

Замцаванне. Прымяненне асвоеных спосабаў дзеянняў. Настаўнік хваліць вучняў за стараннасць і прапануе дапісаць літары на апошніх радках. Вучні выкарыстоўваюць асвоеныя спосабы дзеяння: дапісваюць па пункціры прапушчаны элемент літар — прамую лінію з закругленнем унізе.

3. Рэфлексійны аналіз вучнямі вынікаў вучэбнай дзейнасці. Падвядзенне вынікаў урока.

Вучні расказваюць, які элемент літар яны навучыліся пісаць на ўроку, хорам паўтараюць яго назву: «Прамая лінія з закругленнем унізе». Настаўнік паведамляе, што вучні ўжо ўмеюць пісаць доўгія і кароткія прамыя лініі з закругленнем унізе, у хуткім часе будуць самі пісаць літары з гэтым элементам.

Навядзенне парадку на парце, праверка гатоўнасці да перапынку.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. *Кляшторная, Т.* Паўцякалі цацкі / Т. Кляшторная. — Мінск : Юнацтва, 1982.
2. *Свірыдзенка, В. І.* Рабочы сшытак да буквара : дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / В. І. Свірыдзенка, В. І. Цірынава. — Мінск : Аверсэв, 2021.
3. *Гілевіч, Н. С.* Добры чалавек / Н. С. Гілевіч. — Мінск : Юнацтва, 1987.
4. *Заболоцкая, Л. В.* Стихи и загадки к курсу «Введение в школьную жизнь». Матэрыял для учителяў устаноў адукацыі з беларускай мовай навучання / Л. В. Заболоцкая // Пачатковае навучанне: сям'я, дзіцячы сад, школа. — 2011. — № 5–8.
5. Я — чалавек / уклад. А. С. Масла, М. А. Яршова. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2012.
6. *Кудлачоў, В.* Сонца ранак падарыла: Вершы, аповяданні, загадкі, смяшынкi / В. Кудлачоў. — Гродна : Гродзен. друк., 2008.
7. Беларускія народныя гульні. — Мінск : Юнацтва, 1993. — 39 с.